

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ปัญญาพล — กำลังคือปัญญา”

คำว่า **ปัญญาพล** เป็นคำภาษาบาลี อ่านว่า อ่านว่า **ปัน - ยา - พะ - ละ** มาจากคำว่า **ปัญญา** (ความเข้าใจถูกต้องเห็นถูก) กับคำว่า **พล** (กำลัง) รวมกันเป็น **ปัญญาพล** แปลว่า **กำลังคือปัญญา** แสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมฝ่ายใดอย่างหนึ่ง คือ ความเข้าใจถูกต้องเห็นถูก ที่ค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ จนถึงสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลดับกิเลสตามลำดับขั้นได้

ข้อความจากพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต พลสูตร แสดงถึงความเป็นจริงของกำลังคือปัญญาไว้ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็กำลัง คือปัญญาเป็นไฉน? ธรรมเหล่าใดเป็นกุศล นับว่า (รู้ว่า) เป็นกุศล ธรรมเหล่าใดเป็นอกุศล นับว่าเป็นอกุศล ธรรมเหล่าใดมีโทษ นับว่ามีโทษ ธรรมเหล่าใดไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ธรรมเหล่าใดดำ นับว่าดำ ธรรมเหล่าใดขาว นับว่าขาว ธรรมเหล่าใดไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ธรรมเหล่าใดควรเสพ นับว่าควรเสพ ธรรมเหล่าใดไม่สามารถทำความเป็นพระอริยะ นับว่าไม่สามารถทำความเป็นพระอริยะ ธรรมเหล่าใดสามารถทำความเป็นพระอริยะ นับว่าสามารถทำความเป็นพระอริยะ ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันบุคคลเห็นแจ้ง ประพจน์ได้ ด้วยปัญญา นี้เรียกว่ากำลัง คือปัญญา”

ธรรมเป็นสิ่งที่จริง ๆ เป็นเรื่องที่จะเอื้อมถึงซึ่งอย่างยิ่ง และมีจริงในขณะนี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นขณะใดก็ตามไม่พ้นไปจากธรรมเลย มีแต่จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อารมณ์, ไม่ใช่สภาพรู้) เท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไปจริง ๆ และชีวิตของแต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่ง ไม่เหมือนกันเลย เมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้วก็คือ จิต เจตสิก และรูป นั่นเอง หาความเป็นสัตว์ เป็นบุคคลไม่ได้ ก่อนที่จะได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ ก็เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และยังจะต้องเกิด เป็นไปอีกนานแสนนานจนกว่าจะได้อบรมเจริญปัญญา จนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นเป็นพระอรหันต์ปรินิพพานแล้วไม่ต้องมีการเกิดอีก เมื่อไม่มีการเกิด ทุกขีใด ๆ ก็ไม่มี ซึ่งจะต้องเป็นปัญญานั่นเองถึงจะเข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่จริงตามความเป็นจริงได้ และปัญญาจะมาจากไหน ถ้าไม่สะสมจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีเป็นส่วนน้อยมากที่จะได้ฟังพระธรรมจะเห็นได้อย่างแท้จริงว่า ปัญญาจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้ฟังพระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แล้วก็มีใจเข้าใจ รอบรู้ในคำนั้น แทะตลอดในคำนั้น จนเป็นสัจจญาณ (ความเข้าใจความจริงอย่างมั่นคง) ว่า ธรรมเป็นธรรม เป็นอย่างอื่นไม่ได้

การได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในชาตินี้ ก็แสดงว่าต้องเป็นผู้เคยได้สะสมเหตุที่ดีมาแล้ว เคยได้ฟังพระธรรม เคยเห็นประโยชน์ของพระธรรมมาแล้ว จึงสนใจที่จะฟัง ที่จะได้ศึกษาสะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกต่อไป ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ได้สะสมเหตุที่ดีมา แม้เสียงของพระธรรมจะอยู่ใกล้ๆ ก็ไม่ฟัง เพราะเป็นผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม ไม่น้อมมาเพื่อจะรองรับพระธรรม ก็ต้องมากด้วยความไม่รู้ ความเห็นผิด และกิเลสทั้งหลายต่อไป ไม่พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์

ตามความเป็นจริงแล้ว ชีวิตของผู้ที่ยังมีกิเลส ก็เป็นไปกับด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โลภะ ความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่างๆ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ และกิเลสประการอื่นๆ ด้วย ชีวิตก็เป็นไปอย่างปกติ ไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติ ธรรมเมื่อได้เหตุปัจจัยก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น แต่ผู้ที่ได้เห็นประโยชน์ของพระธรรม แม้ว่าจะชีวิตจะไปด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังบ้างในวันหนึ่งๆ มากบ้าง น้อยบ้าง ตามโอกาสที่มี เป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคล แม้เพียงเล็กน้อยก็มีประโยชน์ เป็นประโยชน์แล้วที่ได้ยินได้ฟังในแต่ละครั้ง และมีความเข้าใจถูกไปตามลำดับ ซึ่งถ้าไม่เคยสะสมเหตุที่ดีอย่างนี้มาเลย ก็คงจะไม่ฟังอย่างแน่นอน แต่ที่ฟังก็เพราะเห็นประโยชน์ ซึ่งยากจะได้ยิน และยิ่งยากที่จะเข้าใจอีกด้วย ความเข้าใจถูกเห็นถูก ก็ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะ เป็นที่ฟังได้ในทุกระดับชั้น เป็นสภาพธรรมที่ประคับประคองให้ชีวิตประพัตติในสิ่งที่ดีงามนำไปในกิจทั้งปวงที่เป็นกุศล จนถึงการที่สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น แสดงถึงความเจริญขึ้นของปัญญาไปตามลำดับอย่างแท้จริง เพราะสภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ที่ประเสริฐที่สุดคือปัญญา เพราะว่าถ้าเมื่อปัญญามีกำลังแล้ว ก็สามารถดับกิเลสได้ ทุกคนกำลังมีกิเลส แต่ไม่เห็นโทษของกิเลส ไม่เห็นโทษของสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดี จนกว่าจะได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เมื่อเห็นโทษแล้วก็ยังยากที่จะดับกิเลส เพราะเหตุว่ากิเลสมีกำลังมาก เนื่องจากสะสมมานานในสังสารวัฏฏ์ ต้องอาศัยปัญญาที่มีกำลัง จึงสามารถที่จะดับกิเลสได้ ดับกิเลสจนหมดสิ้นจากใจได้ก็ด้วยปัญญา และปัญญาจะมีกำลังขึ้นจนถึงการที่สามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นนั้น ต้องมีรากฐานที่สำคัญ คือการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ประมาทในคำจริงแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กที่ละน้อย และจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญาอย่างแท้จริง.

[ชมรมบ้านรัชมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]